

**R. P. Francisci Svarez Granatensis, E Societate Iesv
Doctoris Theologi, Et In Connimbricensi Academia
Sacrarum Litterarum primarii Professoris Opvs, De Virtvte
Et Statv Religionis**

Qvo Quid Contineatvr, Index proximus indicabit

De Obligationibus Religiosorum ex Regula, Prælatione & subiectione
regulari prouenientibus, De varietate Religionum tam in genere, quàm in
specie, De Religione Societatis Iesv in particulari

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1626

II. Expediuntur aliquot dubia circa doctrinam cap præcedentis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93501](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93501)

aque damnata est in Clericis regularibus ac in Monachis, & fundamentum illius legis est obligatio ad religiosum statum, quæ eiusdem substantiæ est in virisque.

famia iuris; nam si delictum sit publicum, propter eius gravitatem sufficit ad infamiam facti, iuxta ea quæ de infamia in materia de irregularitate tradidimus.

Præter has vero penas traduntur aliæ à Doctõribus, quæ propter apostasiam ab Ordine incurruntur, quas nonnulli extendunt ad apostasiam à religione, sed ego pro regula constituo, nullam penam impositam propter apostasiam Ordinis in specie esse extendendam ad apostasiam religionis, nisi in ipsamet lege, vel in alia fiat talis extensio, quia in penali lege, ut talis est, non admittitur talis ampliatio, etiam si forte delictum sit gravius: Nec sufficit similitudo rationis, tum quia requiritur voluntas legislatoris, tum etiam, quia illa similitudo nunquā est exacta. In aliis verò penis, non inveniuntur talis extensio facta in iure, & ideo in eis explicandis non immoror: nam de apostasia ab Ordine Deo datè dicturi sumus in 6. tom. 3. partis. Tandem advertendum est, hæc omnia intelligi de iure communi, contento scilicet in corpore iuris; nam extra illud sunt quædam constitutiones Pauli IV. & Pij V. referentes speciales penas, quas inferius attingemus; sunt etiam in particularibus religionibus, specialia indulta quæ consulenda sunt, ut de societate iam dicemus.

CAPUT II.

Expediuntur dubia quatuor circa doctrinam capitis precedentis.

Super sunt verò hic nonnulla dubia. Primum est an religiosi non professi per vota solennia retrocedendo modis supradictis fiant veri Apostatae, eo-
I. rumque penas incurrant; antiqui enim Doctores partem negantem, ut certam supponunt. Nam Novitius propterea non fit Apostata retrocedendo, quia professionem nondum emisit, ac proinde Religiosus non est, cap. Religio. §. 1. de sentent. excommuni. in 6. Præterea, quia non dicitur quis simpliciter ingredi religionem donec profiteatur, iuxta ea quæ authores notant in Authentica Ingressi, & Authentica, Si quis mul. de sacrosanctis Ecclesiis per Bartolum, & alios, quos refert Tiraqueus de veroque retractu tractat. i. §. 1. gloss. 3. numer. 34. Felinus cum additione in cap. cum de quatuor. de iudiciis numer. 2. ergo neque antea potest esse egressio à religione, ergo neque apostasia. Ad hoc dubium duo dicenda sunt, primum est non esse verum Apostatam, neque incurrere penas eius, nisi qui est verus Religiosus. Hoc conuincit ratio dubitandi proposita, & hic est sensus communis sententiæ antiquorum Doctorum. Vnde inferitur, si quis post votum simplex castitatis matrimonium contrahat, non esse Apostatam. Item neque illum, qui post tria vota simplicia, Paupertatis, Castitatis, & Obedientiæ in seculo emisit, siue in priuatum viuendi modum, siue in aliqua communitate, & modo eius viuendi non approbato ab Ecclesia pro vera religione, ut dicuntur esse feminae, quæ Mantellate, aut Tertiariæ vocantur: neque hunc, inquam, esse Apostatam, neque incurrere penas, etiam si assumat statum omnibus illis votis repugnantem. Ratio est, quia ille non est Religiosus, & ita non retrocedit à statu religioso, in quo ratio huius apostasiæ consistit.

Dices, retrocedere ab obligatione eiusdem rationis: nam hæc est eadem in votis simplicibus, & solennibus, ut supra dixi. Respondeo primum, id nos non tractare speculative, an malicia illorum peccatorum differat specie, nec ne: satis enim est, quod loquendo Ecclesiastico more illa peccata differant quam plurimum in assumptione, appellatione, & puni-

XXXII.

Quorundam placitum de poenaliu reuocatur.

XXX.

Observatio sententia de m. h. b. Or. dicitur pro. cedens dicta parum.

desprectas etiam de Ordo. Epi. p. 104.

XXXI.

Adversus sententiam aliorum iur. con. dicitur.

Obiicitur: quod non est iuxta sententiam.

I.

Dub. en. sine apostata qui non professi discedunt.

Vige Greg. Lopez, leg. 17. tit. 1. par. 1. Penun- tatum in hoc dubio.

II.

punitio, quia vnum est longe grauius alio, & quia illud est contra instituta Ecclesiastica, & non aliud; ac denique, quia vnum est multo magis consummatum in sua specie quam aliud. Adde verò illa peccata etiam differre specie quoad aliquam malitiam, nempe in malitia iniustitiæ, quam committit verus Religiosus apostatando à sua religione, propter traditionem illi factam, & ab Ecclesia acceptatam, quā malitiam non incurrit retrocedens ab alio viuendi modo, quantumuis pio, quia in eo non interuenit traditio valida; hæc enim sine Ecclesiæ approbatione esse non potest.

III. 2. Pronuntiatum.

Dico secundò, omnes verè Religiosos, etiam illos qui tantum simplicia vota emittunt in religione ab Ecclesia approbata ad verum statum religiosum etiam in illo gradu esse verè Apostatas, & incurrere poenas iure communi Apostatis impositas retrocedendo criminose à sua religione. Hæc conclusio est certa ex declaratione, & approbatione Pontificum. Supponitque posse dari verum statum Religiosum, cum votis simplicibus, quod esse certum secundum doctrinam Ecclesiæ infra ostendemus tract. 10. lib. 3. c. 3. Ex hoc autem principio manifestè inferitur assertio posita: nam apostasia est iniqua retrocessio à statu religioso; sed verus status religiosus constitui potest aut per professionem, aut traditionem votis tantum simplicibus confirmatam; ergo etiam potest esse vera apostasia huic statui contraria. Vnde Paulus III. in vltima Bulla, quam Societati concessit, huiusmodi recedentes à Societate post vota simplicia emissa Apostatas vocat, & omnem potestatem Superioribus præbet ad eos cogendos, & puniendos, quia reuera iniuriam suæ religioni faciunt, ut statim explicabimus, & Pius IV. ac Pius V. in Bulla, æquum reputamus, addunt poenam excomm. ipso facto in eosdem Apostatas, & ut tales puniendi, & cogendi declarantur, & Gregorius XIII. in constitutione, *Ascendente Domino. Si à Societate* (inquit) *deficiant excommunicationis, & alii Apostatarum poenis sunt subiecti. & infra, Excommunicationis maiori subiacent, & alii Apostatarum poenis, si quis à Societate deficiant subiacere, & tanquam veros apostatas puniri possit.* Quæ verba omnem tergiversationem excludunt; nam hos non fideos, aut reputatos, sed veros Apostatas esse declarat.

IV. Satisfit motus in 2.

Neque antiqui auctores huic veritati repugnât; nam verum est Nouitium nō posse esse Apostatam, quia non est verus Religiosus, quod de his Religiosis, de quibus loquimur, dici non potest. Verum est etiam proprium ingressum in religionem, quo scilicet quispiam fit membrum illius, & princeps religiosi status esse professionem, tamen modus talis professionis pendet ex institutione Ecclesiæ, quæ potest facere ut per vota simplicia firmetur professio, seu incorporatio sufficiens ad religiosum statum, & ita potest esse verus ingressus in religionem, sine votis solennibus. Antiqui autem auctores loquuti sunt secundum morem sui temporis, in quo non erat in vñ professio, vel incorporatio religiosa, nisi per vota solennia, & ideo indifferenter de his loquuntur. Formaliter autem intelligendum est dictum eorum de professione quatenus est incorporatio cum religione, & assumptio religiosi status. Vnde etiam iura antiqua loquentia de Apostatis in his etiam Apostatis locum habent; nam si loquuntur nomine Religiosorum, aut regularium, etiam isti veri Religiosi, & regulares sunt; si verò loquuntur nomine Monachorum, tamen, ut cap. præced. numer. 29. dicebam, formaliter respiciunt religiosum statum, & ideo omnes veros Religiosos comprehendunt, iuxta communem doctrinam.

V.

Ex potest ratione declarari, nam hi Religiosi verè se tradunt Deo, ut loquuntur Pius IV. & Pius V.

suprà, & religioni, ut loquitur Gregorius XIII. & quantum in se est in perpetuum hanc traditionem per vota confirmant; ergo dum iniuste recedunt, priuante religionem & Deum iure suo, & ita committunt apostatiam eiusdem malitiæ, cum altera quæ est contra professionem solennem. Et ideo merito datur religioni potestas capiendi huiusmodi fugitium, & Apostatam; nam Dominus etiam potest capere seruum fugitiuum, vbicunque illum inuenit. leg. 1. Cod. vbi causæ status agi debet, & in leg. 1. §. per seruum. ff. de acquirenda possessione. facitque lex 1. Cod. vbi quis de Curiali, &c. Quibus locis Bartolus, Baldus, & alij dicunt in hoc casu valere argumentum à seruo ad Religiosum. Cum ergo hi Religiosi, de quibus agimus, verum sui dominum religioni tradiderint, veram apostatiam recedendo committunt, & in omnia iura Apostatis contraria peccant, & consequenter eorum poenas incurrunt.

Sunt autem aliqui moderni auctores, qui post hanc institutionem simpliciter scripserunt, eum qui non fecit votum solenne non esse Apostatam, ut Aragonius 2. 2. quæst. 12. art. 1. qui solum dicit eas quæ vulgò *Besita* dicuntur, non esse Apostatas, licet contra simplex votum castitatis nubant, quod erat per se clarum; sed ille reddit rationem, quia non sunt professæ, nec fecerunt aliquod votum solenne. Sed hic author loquutus est more antiquorum, & fortasse non vidit Bullas Societatis, neque eius institutum satis perspectum habuit; nam quando ipse scripsit nondum erat hæc res in iudicio contradictorio (ut sic dicam) ventilata. Difficilius ibidem loquutus est Dominicus Barnes, dicens Apostatam esse qui retrocedit à religione, quam vovit solenniter, quoniā *in si sit religio in qua emittitur votum simplex tantum, retrocedere ab illa non est apostasia.* Non est autem ausus ponere exemplum in Societate, neque ego volo intentionem eius iudicare, sed ponit exemplum in formis terij Ordinis S. Francisci, vel Dominici. Sed immerito, quia quam illæ prohibentur non est religio, nec religio appellari potest, quæ ab Ecclesia vel religio approbata non est; & ideo conditionalis illa, *Si sit religio, in qua sit tantum votum simplex, retrocedere ab illa non est apostasia*, in rigore & proprietate sermonis falsa est; nam si sit religio approbata, erit apostasia recedere ab illa post veram incorporationem eius, per quæcunque vota fiant, ut probatum est; si vero non est approbata, non est religio; & ideo recessus à tali modo viuendi non est quidem apostasia, tamen nihil refert ad veritatem illius conditionalis.

Dixi autem hunc recessum esse apostatiam si criminose fiat, quia nullus recessus à religione sine peccato factus dici potest apostasia, ut rectè notauit Caiet. dicta quæst. 12. art. 1. & commemorat Nauarrus in dicto consilio de Apostatis. num. 4. Nam apostasia est nomen vitij secundum propriam significationem, & communem vñ eius, & ideo in Clericatu, qui post ordines tantum minores relinquit habitum, & statum Clerici, non est Apostata, quia in eo non peccat, neque etiam est Apostata Religiosus professus, qui ex licentia Pontificis dimittit habitum, & viuit extra claustrum, vel licet ducat uxorem, si dispensatio ex legitima causa ad hoc extenditur. Ad hunc ergo modum in presentia quis retrocedat à tali statu ex legitimo consensu religionis, quamvis ipse etiam consentiat, non est Apostata, quia in tali consensu vel egressu non peccat, imò licet peccaret malo sine consentiendo, aut procurando egressum, vel licet prius peccando daret causam dimissioni; nihilominus in ipso egressu non committeret apostatiam, quia, nec vota violaret, nec religioni propriè facere iniuriam per quam apostasia consummatur. Dico autem, si hoc

hoc fiat ex legitimo consensu religionis, nam si esset extortus per fraudem, & subreptionem fingendo causam ubi verè non est, vel per quandam moralem viam, ex instituto malè viuendo, vt liber dimittatur, non esset consensus legitimus, nec reddet quempiam securum ab apostasie crimine in conscientia, etiam si exterius non ita appareat.

VIII. Addendum denique est peculiariter pro religione Societatis non solum committi hoc vitium ab omnibus iniquè ab ea retrocedentibus, post incorporationem, in quocunque gradu eius, sed etiam præter alias iuris penas incurrere excommunicationem ipso facto Pontifici vel Generali Societatis reseruatam, etiam si fiat sine dimissione habitus, vel etiam si fiat transiendo ad religionem. De hoc secundo puncto dicemus infra in capite 12. Primum autem patet ex Bullis Pij V. & Gregorij XIII. qui hanc censuram ferunt præcisè propter apostasiam, vel illis verbis, *Si quis à Societate discedat*, nihil aliud postulat, quod est contra ius commune, in quo dimissio habitus postulat ad censuram. Fuitque hoc necessarium in hac religione, quia non habet peculiarem habitum à Clericali distinctum: imò quauis in illo obseruet peculiarem modum, & decentiam, & fugitiuus statuat illam retinere, & obseruare; nihilominus dictam excommunicationem incurreret, si egrediatur animo manendi extra obedientiam Societatis, quia est verus Apostata. Secus verò esset, si exiret titulo adeundi Superiorem, vel animo redeundi ad Societatem sine permanentia in sæculo. Tunc enim licet aliàs peccaret, non esset propriè Apostata, & ideo non incurreret hanc censuram. In qua etiam est notanda reseruatio eius, nam inde constat grauer decipi eos, qui putant posse ordinarium Confessorem ab illa absoluer.

IX. Dices, esto non possint per potestatem ordinariam, posse per Bullam Cruciatæ, quæ concedit omnes casus reseruatos Pontifici, ergo etiam hunc cum illum non excipiat. Sed hoc etiam est falsum. Primum, quia supra lib. 2. cap. 16. ostensum est Religiosos absolui non posse sine licentia suorum Prælatorum virtute illius Bullæ; Apostata autem Religiosus est, & suis Prælati iure subiectus. Secundò, quia, vel ille permanet in sua apostasia, & sic est incapax absolutionis, vel recedit ab apostasia, & sic debet redire ad suam religionem, ac proinde à proprijs Prælati, ac iudicibus absolui, non ab extraneis. Dices, licet in apostasia manens sit incapax absolutionis à culpa, quia est in statu damnationis, posse tamen absolui à censura, saltem validè. Respondeo, esto possit facere hoc Pontifex, tamen per Bullam Cruciatæ non concedit hanc potestatem, quia vel solum concedit illam in ipsa confessione, vt multi volunt, vel certè solum conceditur in ordine ad confessionem, & satisfacta parte, & ideo solum conceditur pro his, qui saltem sunt dispositi ad absolutionem de tali culpa. Denique cum in illa absolutione interueniat præiudicium tertij, scilicet Religionis, non intelligitur comprehensa sub generali clausula, iuxta communem doctrinam, & intelligentiam priuilegiorum fundatam in cap. *quantum*, de rescriptis in 6. & in cap. *si processum*, de decimis, & in leg. *quoniam*, Codic. de precibus Imperat offeren. & in leg. 2. §. 2. & leg. *Officij*. ff. Si quis à Principe, & in ratione naturali, quia intentio Principis non est iniuriam alicui inferre, vel ad hoc occasionem dare, & ideo, quando est necessarium ad bonum commune priuare aliquem iure suo, id exprimitur in lege, vel priuilegio; & de conuerso, quando non exprimitur, generalis concessio non intelligitur ad talem casum extendi, sicut etiam in alijs religionibus Prædicatorum, Minorum, &c. si Apostata, aut fugitiui excommu-

nicationem reseruatum incurrunt, iuxta talia priuilegia talium ordinum, non possunt per huiusmodi Bullas absolui in iniuriam talium religionum. Ad quod etiam applicari potest illa regula iuris, in generali concessione non comprehendi, quod in specie non esset Princeps verisimiliter concessurus.

Dubium 2. de religioso fugitiuo prout distinguitur ab Apostata.

Secundò dubitari potest, an fugitiui à religione incurrant penas Apostatarum. Supponimus per fugitiuum intelligi Religiosum, qui vagatur extra monasterium, & extra obedientiam suorum Prælatorum sine animo deserendi religionem iuxta superius explicata in 2. 3. & 4. puncto, & iuxta leg. 17. ff. de exilio edicto. *Quid sit fugitiuus* dicitur ibi) *& respondetur* fugitiuus est, qui extra Domum domum fugit, a quo se à domino calat, mansi; ita ergo cum proportionem vocatur Monachus fugitiuus, vt notant Doctores communiter in capite ultimo de Regular. & quauis Panormitanus ibi dicat eo ipso, quod Religiosus recedit à Monasterio, & non est sub obedientia Prælati esse Apostatam, & ita videatur hæc duo confunderi, nihilominus iuxta superius dicta licet omnis Apostata sit fugitiuus, non è conuerso omnis fugitiuus est Apostata, quæ est sententia Ioannis Andree ibi, & magis recepta; ita ergo nunc loquimur de fugitiuo, & inde nascitur propositum dubium, quia si non est Apostata, non incurreret penas eorum.

Et quidem dubium suppositis, quæ diximus, difficultatem non habet, stando in iure communi. *Quid sit esse* nam fugitiuus aut dimittit habitum, aut non dimittit; si dimittit, excommunicationem incurrat, non verò alias penas, si non fugiat cum animo deserendi religionem modo supra explicato; si autem non dimittat habitum, nec excommunicatus est ipso iure, neque alias penas incurrat, quandiu Apostata non est, quæ omnia ex superioribus constant, & excipitur casus specialis de eo, qui accedit ad studia, sine legitima licentia; nam est excommunicatus, licet habitum non dimittat, nec Apostata sit, ex cap. 2. ne Clerici vel Monachi in 6. quod in 5. tomo explicatum est. Solet etiam quæri de fugitiuo, qui licet non dimittat habitum, occultat illum, an ille sit Apostata, vel excommunicatus. Sed de apostasia iudicandum est iuxta modum fugæ; nam si sit ad deserendam religionem simpliciter, erit Apostata, sin minus, sola occultatio non facit Apostatam eum, qui aliàs non esset, quia non sufficit ad consummandum actum in ratione desertionis, seu retrocessionis à statu religioso, qua de re consule Quintilianum, Mandosium de signatura gratia, tit. licentia fol. 101. De excommunicatione verò videri possunt dicta in citato 5. tomo.

Habet autem difficultatem propositum dubium de penis latis à Paulo IV. in 3. constitutione, quæ in Bullario habetur, ubi contra huiusmodi fugitiuos, simul, & indifferenter cum Apostatis varias multiplicat penas ipso iure incurrendas, scilicet priuationem omnium beneficiorum, inhabilitatem ad illa recipienda, incapacitatem fructuum Ecclesiasticorum, ita vt illos suos non faciant, sed restituere teneantur, & perpetuam suspensionem ab omni ordine & Ecclesiastico ministerio, &c. Quæ omnia confirmant, & auxit Pius Quartus in sua constitutione prima in eodem libro. Videntur ergo ibi æquiparari fugitiui Apostatis, quoad has penas, quia generaliter feruntur contra omnes, qui temeritate propria, & contra iuramentum in sua professione præstitum, & contrarietate sui ordinis, & statuti extra claustra suorum Regularium locorum digni habitus

X.

XI.

Resolutio
ad depensum
fugitiui iuxta
varios mo-
dos eius.

XII.

Videri Pon-
tificis contra
hanc reser-
uationem
quiparari
fugitiuos
cum Apo-
statis.

revento, vel dimisso. Vnde in ipso met titulo utriusque constitutionis dicitur contra Religiosos extra claustra vagantes, & Apostatas; ergo contra utroque indifferenter feruntur pœnæ.

XIII.
Ostenditur
tamen non
ad voluisse
Pontifices

Nihilominus dicendum est solos veros Apostatas incurrere illas pœnas. Et imprimis supponendum est non loqui Pontifices illos contra eos, qui ex legitima facultate extra claustra morantur, vel cum habitu, vel sine habitu, quia illud nec est contra votum in professione factum, neque dici potest contra regularia instituta, quia regula non excludit Superioris Prælati legitimam facultatem, nec denique dici potest factum temeritate propria. Et quantumvis ibi subiungatur, *temeritate propria, & quouis prætexitu, vel causa*, intelligendum profecto est de iniquo prætexitu, & causa non vera, sed ficta, ut Pius etiam IV. declarauit, dicens non incurrere illas pœnas nisi Apostatas, qui cum literis, & dispensationibus subreptis in in seculo vagantur. Et ratione facile persuaderi potest, Paulus IV. voluit punire, quæ licite sunt, nec damnare, aut irritare licentias, vel dispensationes, ex veris, & iustis causis concessas. Deinde, quod ad illas pœnas incurrendas necessaria sit apostasia, probatur ex verbis illis Pauli IV. *Volentes contra apostasiam ipsam plenius presidere, & eam quantumvis obsequio ex alto conceditur de medio tollere*, & iuxta hanc intentionem semper loquitur repetendo frequenter nomina *Apostatarum, & Apostasia*, & Pius IV. ita declarat eius intentionem, dicens: *Paulus prædecessor, quod duero am R. manorum Pontificum Constitutionibus contra Apostatas edicta de rat suppleto fludens, & apostasia non per amplius mederi intendens*, &c. ergo iuxta hanc intentionem explicanda est dispositio talis legis, maxime cum penaliter sit, & restringenda; ita enim esse iura interpretanda, & ipsa iura, & eorum interpretes docent, ut patet apud legem finalem ff. de hereditibus instituendis, & ibi Bartol. Baldum, & alios, ac ratio ipsa conuincit, quia ex intentione, & voluntate legislatoris tota legis efficacia pendet, & quia pœna & eius intentio maxime restringenda est, quantum verba patiuntur. Quantum ergo simul cum vocibus *Apostasia, & Apostatarum* alij termini in illis constitutionibus addantur, omnes eo tendunt, ut turpitudinem apostasiae declarent, & exaggerent, non tamen, ut propter aliud vitium, præsertim minus graue, eadem pœna imponantur.

XIV.
Apostata
nomen ad
quos se ex-
tendat et-
iam proprie

Probant autem sufficienter, ut opinor, constitutiones illæ, quod cap. præced. à num. 19. diximus ad apostasiam satis esse, longo tempore, & quasi permanentem in seculo manere, & extra omnem obedientiam vagari; manifestè enim ibi dicitur hoc sufficere ad incurrendas omnes illas pœnas, & consequenter censetur per illa verba sufficienter describi vitium apostasiae, quod ibi tantum puniatur. Imò ex eisdem decretis etiam colligitur (quod supra cap. præced. num. 14. fortasse non tam expressè diximus) hoc satis esse ad apostasiam, etiam si habitus non dimittatur, ut patet ex illis verbis Pauli IV. *Alii vero nullo ff. lit. prætexitu temeritate propria, &c. extra claustra suorum Regulae iurum locorum degunt, & in seculo, aliqui habitu sui ordinis revento, aliqui illo abiecto in habitu presbyterorum secularium, & quamplurimi in habitu laicali temere vagantur*. Hos ergo omnes censet Apostatas, & pro omnibus illis pœnas imponunt inferius; ergo eandem moram, vel euagandi tempus in seculo, censet sufficere ad apostasiam habitu revento, aut dimisso, sicut censet eandem sufficere cum habitu clericali, & laicali, & in nullo ex his modis postulat, quod fiat egressio sine animo vniquam reuertendi. Et sine dubio quoad forum externum ita semper iudicabitur.

XV.
Evasio de

Responderi autem potest illud iudicium esse ex præsumptione; nam qui ita vagatur, diu præsumi-

tur non habere animum reuertendi. Sed certe si tale iudicium fundaretur in præsumptione, non debet equè puniri, qui habitum retinet, nam de illo potius posset præsumi habere animum reuertendi, cum semper retineat propria insignia religionis. Deinde falsum exilium, illam legem, vel pœnam eius fundari in præsumptione; nam in ea solum consideratur id, quod exterius committitur, & conuinci potest, scilicet temeraria desertio, & euagatio sine iusto prætexitu. Vnde quæ ex ibi impositis incurritur ipso facto, & in conscientia ante omnem sententiam etiam declaratoriam, illam incurrat Religiosus, qui temerè in seculo commoratur, seu vagatur, etiam si habitum non dimittat, & siue habeat animum redeundi ad religionem, siue non, quia Pontifex expressè ponit pœnam propter illud crimen, quod in illo actu sufficienter consummatur, & illa intentio redeundi, vel non redeundi, est valde extrinseca, pertinet magis ad futuram, & contingentem resipiscenciam, quam ad crimen, quod in presenti committitur, & propter quod pœna imponitur. Sic igitur pœna ibi late non extenditur vitra Apostatas à religionem, qui verò sint Apostatæ difficultus declarari videtur, quia multi auctores opinati sunt, nisi iuxta modum illam in sinuatum explicentur.

Occurrebat verò statim declarandum, an pœna illæ incurrantur ipso facto, & ante omnem sententiam declaratoriam criminis; sed non censetur necessarium in hoc immorari, sed legantur attentè, & ponderentur verba, & applicentur generales regulæ de lege penali, & erit facilis resolutio. Præsertim, quia Pius IV. quoad pœnas priuationis beneficiorum, & dignitatum, videtur declarasse non incurrunt ante sententiam declaratoriam criminis, quod secus esse de censuris ibi latas manifestè supponit. Addendum denique est præter hæc omnia habere Prælatum religionis potestatem capiendi, cogendi, & incarcerandi huiusmodi Apostatas, eosque condignè puniendi etiam corporaliter, iuxta suam regulam, vel iuxta prudens arbitrium, regulari statui consentaneum. Et quoad hoc genus pœnarum, & coactionis, & quiparantur fugitiui Apostatis, non quoad quantitatem pœnarum, nam hæc imponenda est iuxta modum delicti, seu quoad modum coactionis, quæ illis inferri potest ratione subiectionis, & iurisdictionis eiusdem. De qua potestate optimè scribit Nauar. comment. 3. de Reg. num. 30. Eam confirmans non solum ex titulo iurisdictionis, sed etiam ex titulo dominij, ratione cuius potest dominus seruum fugientem capere, vel rem propriam recuperare ubicunque illam inueniat, etiam iuxta leges civiles; & hoc in specie multi Pontifices concesserunt religionibus, ut constat ex compendijs priuilegiarum, verb. *Apostata*, verb. *Fugitiuus*. In quibus multæ aliæ facultates ad hanc causam pertinentes, & aliquæ aliæ pœnæ continentur, quæ ibi videri possunt; non indigent enim speciali declaratione. Solum aduerto in aliquibus indultis, non tantum esse sermonem de Apostatis, sed de recedentibus à religione sine licentia Prælati, quæ videntur extendi etiam ad fugitiuos, licet non sint propriè Apostatæ. Tale videtur esse priuilegium concessum minoribus, ut recedentes à religione nisi post mandatum Superioris infra octo dies ad obedientiam religionis redeant, excommunicationem Pontifici reseruatum incurrunt. Hæc enim facultas monendi, & præcipiendi reditum, veluti sub tali censura, non solum datur respectu Apostatarum, sed etiam respectu omnium fugitiuorum.

Datum

Dubium 3. de obligatione Prælatorum ad reuocandos Apostatas.

Dubium 4. ad quem pertineant bona parva in apostasia.

XVII. Sed inquit aliquis (sitque tertia dubitatio, in hoc cap.) an supposita dicta Prælatorum potestate teneantur Prælati huiusmodi fugitivos inquirere, & cogere, ut ad sua monasteria redeant. Respondetur per se loquendo teneri, tum quia iure communi ita statutum est in c. ult. de Regularib. ubi Prælati præcipitur, ut annuatim quærant, & reduci student fugitivos suos, tum etiam, quia ex vi muneris, & officij sequitur hæc obligatio, quia tenetur Prælati, & bono communi religionis, & spirituali salutis talis subditi prospicere, & ad utrumque finem, necessaria est illa diligentia, & cura Prælatorum. Satisfacient autem, ut existimo, huic muneris, si iuxta ortam occasionem, vel occasiones moralem diligentiam adhibuerint. Nam illa particularis circumstantia, de annali inquisitione, non videtur esse in usu, & vix potest moraliter esse necessaria, vel expectari; nam si Prælati confiterentur nullum esse fugitivum, nihil est, quod quærat; si autem aliquis aufugit, non est expectandum tempus unius anni ad inquirendum illum, sed statim adhibenda est omnis diligentia, ut possit esse fructuosa. Quod si tunc capi non possit, non videtur necessarium singulis annis specialem inquisitionem facere, sed satis erit vigilare, & iuxta occurrentes occasiones prudenti arbitrio moralem diligentiam adhibere.

XVIII. Dixi autem per se loquendo, quia si talis est persona fugiens, ut experimento constat esse incorrigibilem, vel nociuam religioni, excusandus videtur Pastor ab onere quærendi tam moribundam ovem, quia bonum commune preferendum est privato; quod significavit S. Bonaventura de libro questionum circa regulam S. Francisci, q. 14. ubi loquens de tali Religioso, inquit, si Deo permittente talis se ipsum eiecerit, gratia sunt Deo agenda, non quia ille peccavit, sed quia oves suas a pestifera contagione liberavit: vnam autem considerant, qui vos contrahunt, scilicet puritate vestram, pacem & famam, & insinuat rationem, quia religio potest huiusmodi Religiosum perniciosum a se abijcere; ergo si ipse abeat non tenebitur eum requirere, & ita etiam sentit Syluester verbo Apostasia, num. 10.

XIX. Addendum verò occurrit, etiam si talis sit Religiosus, ut postea ejiciendus sit, requirendum tamen esse, ut in prauo apostasia statu non permaneat, quia debet Prælati, quod in se est, & sine incommodo potest facere, ut illum liberet a statu damnationis; quanvis autem religio gaudeat de illius membri abscissione, tamen quia illicito modo facta est, ille Apostata manet semper in statu damnationis, donec à Prælati competente absoluitur & licentietur. Et quanvis ipse teneatur sibi consulere, & remedium procurare, tamen, quia dum est fugitivus, semper est sub cura & iurisdictione religionis, ideo etiam Prælati tenetur illi malo remedium adhibere, quod si id possit facere, absolutionem, & facultatem mittendo abienti, & prudenter iudicet ita expedire, satisfaciens suo muneri; regulariter tamen loquendo existimo debere reuocari, & propter apostasiam incarcerationi, & puniri, iuxta cap. a nobis, de Apostatis. quia ita etiam expedit ad exemplum aliorum, & quia fortè vexatio dabit intellectum, & quanvis ejiciendus sit, fortè illi proderit, ut extra religionem cautius viuat. Deinde potest talis reductio esse utilis, ut Religiosus ille audiat, an in ea religione, vel provincia habeat speciales causas suæ perditionis, & contumaciae, atque ita remedium illi adhibeatur suæ fragilitati accommodatum quoad fieri possit. Nam & religiosa charitas & pastoralis cura totam hanc diligentiam videntur postulare.

Quartò dubitari potest de bonis acquisitis ab his Apostatis, dum in eo statu permanerunt, ad quem pertineant, quoad ius, & dominium; & consequenter cui reddi debeant, vel durante apostasia, vel recedendo ab illa, aut per mortem, aut per reditum ad religionem, aut per licentiam obtentam manendi in sæculo. Circa quod in primis distinguendum est de modo acquisitionis, aut enim talia bona sunt acquisita per iniustitiam contra commutativam, ut per furtum, vlturam, vel quamcunque negotiationem iniquam, vel sine iniuria alicuius. In priori casu videtur clara responsio, nam bona illa obnoxia sunt restitutioni, ut per se constat; ergo propriis dominis restituenda sunt; hoc ergo certissimum est, quando certi sunt domini, ad quos ius talium bonorum spectat. Coningit autem dominos esse incertos, & occultos, & tunc, quando bona sint restituenda pauperibus, seu in pias causas, dubitari potest, an hoc fieri possit arbitrio ipsius apostasiae, vel debeat hoc suis Prælati committere, vel etiam an Camera Apostolica habeat ius aliquod ad talia bona: sed in hoc puncto suppono, non habere ius quandiu viuit, qui ea lucratus est, sed solum post mortem eius posse illa recuperare, iuxta modum infra tractatum. Quod semper intelligendum est, deducto ære alieno, habente certum dominum, ut est per se notum ex materia de iustitia; pro incertis autem dominis bene potest Camera Apostolica substitui. Dum vero Pontifici non est acquisitum ius, non video præcisam obligationem in conscientia, ob quam non possit Apostata poenitens statim bona illa restituere erogando pauperibus prout sibi placuit intra latitudinem iustitiae, quia hoc non est contra votum paupertatis, & nullum aliud præceptum occurrit, cui repugnaret; ergo. Probatur maiori, quia illa dispensatio, seu elargitio non est actus dominij, vel proprietatis, quia potius est alieni restitutio, unde non fit nomine proprio, sed nomine ipsius domini talium bonorum; nam ex voluntate illius interpretatiua pauperibus erogantur. Addo verò posse Prælatum religionis, ex obedientia præcipere tali Apostata, ut in restitutione talium bonorum seruet modum à se præscribendum, supponendo illum esse iustum; probatur, quia illud præceptum non excedit materiam voti obedientiae, cum sit de re honesta, & quæ multum potest conferre, & ad salutem, & ad perfectionem, ut ipsamet restitutio alias necessaria optimè fiat. Secundo etiam in poenam delicti apostasiae, & iniuste acquisitionis potest Prælati hoc onus imponere subdito. Tunc ergo peccabit subditus contra obedientiam, si aliter faciat, tamen si faciat, videtur factum tenere, quia non est de bonis monasterij, nec contra paupertatem, existimo tamen posse Prælatum factum irritare iuxta principia in superiori tomo posita.

Supereft dicendum de bonis acquisitis sine iniustitia, quæ possunt esse in duplici differentia, quarum una est in modo acquisitionis, vel lucro, alia per modum prohibitionis acquisitionis. De prioribus clarum est reddenda esse monasterio, vel religioni, iuxta dispositionem Prælati, & iura Religionis, quia Religiosus nihil sibi acquirit, & per se loquendo, & ex vi status acquirit suæ religioni, ut supra eodem tomo probatum est, & hoc ius religionis per nullum aliud impeditum est circa hæc bona; oportet enim n. esse Pontificium ius, quod ostendi non potest. Tenetur ergo Apostata ad monasterium redire, secus deferre hæc omnia bona, nec potest illa donare, vel superflue consumere, sed tantum necessaria.

XX.

1. Prælati, quando bona alieni domini.

Quid quando domini ignorantur.

XXI.

2. Prælati, quando bona licite acquisita.

necessarijs vii. Quomodo autem hæc bona pertineant ad spolia Camere Apostolicæ si Apostata extra claustrum ea lucretur, & ibi cum illis decedat infra declarabimus. Dices qui fieri potest, vt Apostata licite aliquid acquirat, cum in eo ipso contra paupertatem peccet. Respondetur, in primis dicitur licite acquirere quantum est ex parte actionis, aut medij, per quod acquiritur, quia nimirum actio, per quam acquirit, non est ei prohibita, neque indecens in statu religioso, vt si acquirat petendo elemosinam, vel acceptando liberalem donationem, vel recipiendo stipendium iustum pro Missa, aut concione, &c. vel denique si laborando manibus suis in re honesta. Deinde, quanuis Religiosus nihil possit accipere sine licentia Prælati ratione paupertatis, non est necesse, vt Apostata semper peccet cum dicitur modis aliquid accipit sine licentia, quia est in statu, in quo est illi moraliter impossibilis talis licentia, cum tamen sit illi necessarium aliquid accipere. Et quanuis antecederet illa impossibilitas nata sit ex peccato, tamen postquam est, excusare potest a nouo peccato, vt per se constat. Quod si fortasse ille ex dissoluto animo peccet intendendo id accipere, vt proprium, vel contemnendo licentiam Prælati, illa sunt circumstantiæ internæ magis quam externæ, & ideo illis non obstantibus bona illa reputantur honestè acquisita, scilicet ex se, & ex modo acquisitionis.

XXII. De alijs autem bonis turpiter & non iniuste acquisitis, certum est ex se non esse obnoxia restitutioni, siue illa turpitudine sit contra naturalem legem, vt si Monialis acquireret abutendo sua castitate, vel Monachus accipiendo pretium, vt actioni turpi cooperetur, siue sit tantum contra sacros canones, vt si lucrum fiat per negotiationem prohibitam personis Ecclesiasticis, non quia intrinsecè mala sit, sed quia secularis est, & habet speciem mali, vel periculum peccandi adducit, vel quia indecens est, vt omnis mercatura, & negotiatio, militare, exercere officium forense, & similia. Ratio est, quia sola iniustitia obligat ad restitutionem, non autem alia turpitudine, quæ facit inæqualitatem in bonis acquisitis, iuxta communem doctrinam 2. 2. q. 62. Hinc ergo fit, vt secluso iure positivo, talia bona etiam acquirantur monasterio, quia acquirerentur ipsimet Religioso, si esset capax; ergo loco illius succedit monasterio, nisi aliunde impediatur. quod & est consentaneum iuri communi c. non dicatur, cum gloss. 12. q. 2. & cap. cum olim, 2. cum notatis ibi per Innoc. & alios de priuilegijs. Atque ita expressè declarauit Paul. IV.

XXIII. Solum ergo facit in hoc puncto difficultatem quædam constitutio Pij IV. quæ est quinta illius Pontificis, in summa constitutionum, & incipit, Decens: se censens. In qua declarat pertinere ad Cameram Apostolicam, bona acquisita à Clericis in sacris, tam Regularibus, quam secularibus per illicitam negotiationem, vel alias contra sacros canones. Et Nauar. in comm. de spolijs §. 7. n. 3. 4. & 5. refert aliam constitutionem eiusdem Pontificis, quæ in margine notatur esse trigesima prima, & incipere, Romanus Pontifex. Sed eam non habet Summa Lugdunensis; habetur tamen in copiosiori Bullario Romano, in quo prior est vigesima tertia in ordine, & posterior, quod ad præsens attinet, non mutat difficultatem, quia in ea dicitur confirmare eandem applicationem illorum bonorum, solum quia eam limitat, ne locum habeat in Cardinalibus, neque in eis, qui ex legitima facultate Pontificis, testamentum condit, vel licentiam habet, vt ei ab intestato succedatur. Videtur ergo per illas constitutiones ablatum esse ius Monasterio ad talia bona, & translatum esse in Cameram Apostolicam, & ita indistinctè fateatur Nauarrus ponens exem-

plum de quodam Religioso Apostata, qui in Indijs ad viginti millia Ducatorum negotiando acquisierat, quæ secundum antiquos canones ad religionem pertinebant. Iuxta nouum autem ius illius constitutionis dicit pertinuisse ad sedem Apostolicam, & ideo consultit Monasterijs, vt circa talia bona se componant cum Camera Apostolica, vt possent iure firmo illa petere, & nonnullas ampliationes, ac limitationes adhibere, quæ in eo videri possunt.

In quib. decretis duo mihi notanda occurrunt. Primum ibi tantum esse sermonem de Clericis, & ideo dubitari posse, an Religiosus conuersus, seu laicus, veram professionem emittens, seu vota substantialia religionis ibi etiam comprehendatur? & ratio dubij esse potest, quia nomine Clerici veniri solet aliquando quælibet persona Ecclesiastica, præsertim in fauorem eius illa autem constitutio, cum sit fauorabilis Camere Apostolicæ, licet sit alijs onerosa, videtur simpliciter inter fauores computanda, & ita Nauar. suprâ absolūtè loquitur de quocunque Religioso Apostata. Nihilominus videntur bona talis Apostata ad religionem pertinere. Probat, quia talis Monachus non est Clericus, nec sub tali appellatione etiam latè sumpta comprehenditur, vt patet ex canone, si quis suauiter, & similibus, & ex titulo, ne Clerici, vel monachi. Confirmatur primo, quia constitutio non est fauorabilis Clericis, imò est penalis, vt statim dicam; ergo ex ea parte non est amplianda, sed restringenda; ergo etiam si nomen Clerici posset ita ampliari, non esset ibi extendendum. Confirmatur secundo, quia illa constitutio non fit directè in tuitionem status religiosi vt sic, sed Clericatus, & decentius, vt constat ex illis verbis, Per quos in Clericis, & in secularibus, quæ regularibus, etiam in sacris ordinibus constitutos, &c. Ergo licet laicus Monachus illicitè negocietur, bona sic acquisita non adiudicantur Camere Apostolicæ, quia casus ille non pertinet ad intentionem huius legis.

Vnde obiter infert, licet Religiosus Apostata sit Clericus, & acquirat modo sibi illicito ratione peculiaris status, non tamen ratione clericatus, vel propter prohibitionem sacrorum canonum, bona per se propter prohibitionem sacrorum canonum, bona per se illa non esse comprehensa sub illa constitutione, quæ tantum loquitur de bonis acquisitis per illicitam negotiationem, vel alias contra sacros canones. Illa autem acquisitio, vt supponimus, non fit contra sacros canones, sed contra regulam, vel constitutiones religionis, nec potest dici negotiatio illicita, tum quia non est illicita Clerico vt sic, vt etiam supponimus, & textus ille vt potest penalis, cum hac formalitate videtur explicandus, tum etiam, quia Pontifex loquitur secundum ius commune. Vnde non vocat simpliciter negotiationem illicitam, quæ ex peculiari instituto aliquibus prohibetur, si alias regulariter Ecclesiasticis personis licita est. Quæ omnia vera quidem videntur attenta sola constitutione Pij IV. Tamen iuxta aliam constitutionem Gregorij XIII. planè dicendum est omnes regulares comprehendi modo infra explicando.

Secundò aduerto ibi non simpliciter adiudicari hæc bona Camere Apostolicæ, sed in duobus casibus. Vnus est per successionem, quasi hæreditariam post mortem, quando talis persona, vel conditio testamentum sine legitima facultate, vel licet habet, retineat facultatem testandi intestata decessit, nisi in facul- tate esset expressum, vt ei ab intestato succederetur. Argumento legis, ex impo. scito, & legis hæc con- sulissima, Codic. de testam. Secundus casus est, quoniam talis persona priuata fuerit illis bonis in vita sua. Circa quem dubitari potest primum de quibus bonis loquatur Pontifex; quidam cum intelligunt solum de bonis, quæ relinquit Apostata extra claustra

claustra decedens; nam hæc significantur nomine *spoliorum*, vel ea etiam bona, quæ post eius mortem inuenta fuerint extra religionem, vt sic dicam. Unde fit, vt si Apostata redeat ad religionem, bona non pertineant ad Cameram, sed ad monasterium. ita Emm. Rodr. tom. 1. quæstionum regularium q. 30. art. 11. citans Nauarrum consil. 17. de statu Monachorum, sed ibi Nauarr. affirmat quidem in eo casu, quo Apostata decedit extra ipsam religionem, talia bona pertinere ad Cameram Apostolicam, non tamen negat, extra illum casum non pertinere, & præterea ibi ad hoc non allegat constitutionem Pij IV. sed aliam Greg. XIII. *Officij nostri*, quæ est 44. in Bullario Romano maiori, & 19. in minori, quæ directè facta est circa illum casum. Pius autem IV. videtur latius loqui, quia ad iudicium Cameræ etiam illa bona, quibus Apostata priuantur, dum viuunt. Vnde licet vt ei um sit hæc bona non numerari inter spolia, neque occupari à Collectore, seu Camerario Apostolico, vsque ad mortem eius, ad quem pertinent, tamen tunc non solum inter illa bona videntur computanda ea, quæ apud illum tempore mortis inueniuntur, sed etiam quælibet alia, quibus viuens priuatus est.

XXVII. Dicit ergo potest, omnia huiusmodi bona Apostata pertinere ad Sedem Apostolicam, ita tamen, vt viuente ipso Apostata hoc intelligendum sit ad modum legis pœnalis, ita vt tunc solum intelligantur hæc bona applicata Cameræ Apostolicæ, quando viuente tali persona, in penam illius priuata fuerit; si autem ipsa propria sponte de illis disposuerit, non teneatur in conscientia illa reddere Cameræ Apostolicæ, quia nemo tenetur ad penam ante condemnationem. Poterit ergo ea in vita dare suæ religioni, & consequenter etiam religio, si ad se reuocet personam, poterit etiam cum illa talia bona recuperare, nec poterit postea illis priuari, quia iusto titulo illa usurpat, cum nondum essent Cameræ Apostolicæ adiudicate, nec etiam possunt dicta fuisse confiscata, vt postea retrahatur sententia, quia in illa consideratione nullum est verbum confiscationis, neque aliud ex quo id colligi possit. Quæ expostio & sententia probabilis videtur, quia cum constitutio illa priuet religionem antiquo iure, videtur quoad fieri possit restringenda; illa autem restrictio videtur accommodata iuri communi, ex proprietate illius verbi, *priuati fuerint*.

XXVIII. Sed obstat aliud verbum, quod statim subiungitur, & *ei destitui conuenerit*. Nam illud verbum in rigore significat quamcunque abdicationem, seu derelictionem talium bonorum. Si quis autem rectè consideret, Pontifex non dicit, si contigerit eos destituere talia bona, sic enim consideratio dicta haberet vim, sed passiuè dicit, si contingat destitui illis bonis, & ita idem significat, quod priuari, & cum sit passiuum, optimè per modum pœnæ explicatur. Nihilominus interpretatione hanc non assero tanquam securam, sed alijs considerandam propono. Et præcipuè obseruare oportet, quo sensu consuetudo interpretata fuerit hanc legem. Nam fortasse Camera Apostolica & ius, & vsum habet, exigendi, & recuperandi hæc bona, vbicunque illa inueniuntur post mortem talium personarum: si tamen illæ viuentes ea donauerunt, vel alijs alienauerunt, qui ea possident fortasse non tenentur in conscientia ea reddere Cameræ, donec exigantur, propter rationem dictam. In Religioso verò Apostata oportet specialiter obseruare, quod si ea non tradat Cameræ Apostolicæ (id enim semper facere potest, se huic iuri conformando) non potest suo arbitrio de istis disponere, quia repugnat voto paupertatis, sed tunc debet religioni ea donare, quæ poterit illa retinere saltem vsque ad mortem Apostatæ. Post mortem autem eius, si adhuc bona illa in indiui-

duo extent, & non censeantur consumpta in sustentationem eius, magis dubia res est, an in conscientia pertineant ad Cameram Apostolicam, etiam si ab ipsa non exigantur; tum quia Pius IV. non loquitur tantum de Apostatis, sed de omnibus Clericis per illicitam negotiationem, vel contra sacros canones lucrantibus aliqua bona. Constat autem quod licet secularis clericus postquam lucratu est aliqua bona huiusmodi, cesset à tali negotiatione, & conuertat illa bona in utilitatem Ecclesiæ suæ vsque ad mortem, nihilominus post eius obitum pertinere ad Cameram Apostolicam; ergo idem erit cum proportionem in Apostata Regulari, etiam si dum viuunt illis bonis fruatur monasterium, tum etiam, quia Gregorius XIII. dicit Cameram Apostolicam habere vices, & nomen veri hæredis in huiusmodi bonis, & in ea dominium, ac possessionem eorum nulla traditione præcedente transire; est ergo optimum Nauarri consilium, vt de his bonis semper compositio fiat cum Camera Apostolica.

Sed est aduertenda differentia inter Gregorium XXIX. XIII. & Pium IV. Nam hic tantum loquitur de bonis per negotiationem illicitam, vel contra canones acquisitis; Gregorius autem absolute loquitur de omnibus acquisitis extra claustra in apostalia, quocunque modo acquirantur, & ibi ferè enumerat omnes modos in specie, qui per se alijs prohibiti non sunt. Et ideo quantum ad successionem post mortem Apostatæ extra claustra morientis videtur hoc extendendum ad omnia eius bona, quocunque modo illa acquisierit ex vi constitutionis Gregorij. At verò si Apostata ad claustrum redeat ante mortem, non habet in illo locum illa constitutio, & ideo quoad bona licite acquisita procedit regula superius posita, quoad bona autem illicite comparata videtur semper habere locum constitutio Pij IV. quantum res sit incerta, vt dixi.

Imò etiam ex vi illius constitutionis dubitari potest, an Religiosus non Apostata, sed sub obedientia suorum Prælatorum viuens si aliquid acquirit per illicitam negotiationem, vel per modum à sacris Canonibus prohibitum, an illud in morte eius pertineat ad spolia Pontificis, si in propria specie extet, vt in preciosis mobilibus, vel copiosa pecunia, &c. Et ratio dubij est, quia Pius IV. non loquitur de Apostatis, sed in vniuersum de Clericis illicite lucrantibus, siue secularibus, siue Regularibus, & sanè in secularibus indistinctè id accipimus, etiam si Apostata non sint, ergo eodem modo intelligendum est in regularibus; est enim eadem ratio, nimirum, quod vbi lex non distinguit, nec nos distinguere valeamus, quando nec ratio, nec ius aliud cogit. Addo præterea Gregorium XIII. etiam non loqui de solis Apostatis, sed de omnibus Religiosis extra claustra degentibus, etiam de licentia legitima suorum Prælatorum, & velle, vt bona ibi ab eis lucrata ad spolia Pontificia pertineant, saltem si apud eos tempore mortis extra eadem claustra inueniantur; ergo à fortiori constitutio Pij IV. ad non Apostatas extendenda est. Obseruanda autem sunt multæ differentie. Prima, quod Pius solum loquitur de clericis; Gregorius simpliciter de Regularibus. Secunda, quod Pius solum loquitur de bonis illicite acquisitis; Gregorius simpliciter de acquisitis. Tertia, quod Pius loquitur de bonis, siue vsque ad mortem retentis, siue in vita ablati; Gregorius autem videtur solum loqui de bonis vsque ad mortem possessis, & hæc tres differentie à nobis iam explicatae sunt. Quarta addi potest, quia Gregorius solum loquitur de bonis acquisitis extra claustrum; Pius autem non adhibet hanc limitationem, & ideo dubitari vltius potest, an bona illicite acquisita à Clerico

XXX.

Quid de bonis illicite acquisitis pertinet ad spolia non Apostata.

Clerico regulari, etiam in claustrum assidente, pertinent ad spolia post mortem eius, ubicunque inuenta fuerint, & ratio dubij est, quia Pontifex indistinctè loquitur; ergo ita est à nobis intelligendus propter rationem supra factam. Item, quia Gregorius noluit indistinctè id statuere, vel intelligere, cum limitatione loquens, indistinctè, & sine limitatione voluit intelligi. Præterea habet hoc probabilem congruentiam, quia Pius, ut dixi, non loquitur indistinctè, ut Gregorius, de bonis acquisitis, sed tantum de illicitè partis, & ideo merito loqui potuit etiam de regulari sic lucranti intra claustrum, quia illa culpa, & indecentia, quam in ea lege maximè respexit Pontifex in totum monasteriū, & Prælaturum eius redundat, quando Religiosus eius, præsertim clericus, vel illicitè negotiatur, vel contra sacros canones lucratur; videntur ergo sanè hæc bona prædicta constitutione comprehendere, saltem cum dicta limitatione legis penalis, ut scilicet possint à Pontificio collectore recuperari modo explicato.

CAPVT III.

De culpa, obligatione, ac pena cooperantium modo aliquo ad alterius apostasiam.

I.

Ultimò circa hanc materiam de religiosis fugitiuis dubitari potest, quid peccent, vel quam obligationem, aut penam incurrant, qui huiusmodi Apostatis cooperantur, vel illis auxilium præbent, aut fauorem, eos recipiendo, defendendo, &c. In quo possumus considerare, vel ius tantum naturale diuinum, vel ius Ecclesiasticum. Priori modo dicendum est, huiusmodi cooperatores peccare grauiter ex genere suo contra diuinum, & naturale ius, quia cooperantur ad rem intrinsecè malam, sacrilegam, & iniustam. Dux autem difficultates circa hoc occurrunt. Prima est, quando aliquis censetur cooperari huic peccato, in qua dicendum est duos esse modos generales huius cooperationis, scilicet positium, & negatiuum, & in utroque esse varios gradus. Primus & maximus positivæ cooperationis est, inducere, & excitare Religiosum ad exitum, vel fugam, nam hoc non solum est cooperari, sed etiam quodammodo principalis operari, & esse primum auctorem ipsius apostasie. Secundus est, consilium dare petenti, & approbare similem deliberationem, nam hoc præter moralem cooperationem, est perniciosè decipere proximum in re graui. Tercius est adiuuare ad ipsummet exitum, vel fugam, vel aperiendo ianuam, aut tollendo alia impedimenta, vel certè alijs modis auxilium præbendo ad illa superanda. Quartus esse potest post exitum recipiendo, occultando, aut defendendo Apostatam. In quo oportet aduertere hunc non esse concursum ad proprium peccatum apostasie, quod in ipso prauo exitu committitur; quia verò Apostata non solum peccat exeundo, sed etiam permanendo in sæculo, seu non redeundo ad claustrum, ideo isti receptatores, &c. in tantum peccare possunt, in quantum cooperantur huic detentioni, vel sunt in causa, ne huiusmodi Apostata statim ad suam religionem redeant.

II.

*Quæ re-
ceptio Apostata
si, aut
non sit coo-
peratio.*

Quapropter si amicus, vel consanguineus recipiat huiusmodi Apostatam in domo sua, vel præbeat ei necessaria ad vitam, solum quia amicus, vel consanguineus est, & alio modo non cooperetur suæ detentioni, non videtur cooperari peccato eius, quia nullo modo causat illum, sed solum naturam sustentat: si autem illi præbeat instrumenta necessaria ad fugam, ut equum, aut pecunias, videntur sanè cooperari peccato eius. Nam si sciret illum

ire ad occidendum hominem, & præberet illi equum, sine dubio cooperaretur, & in vniuersum daret instrumentum necessarium ad opus, est magis concursus ad illud. Nec refert, quod talis res, & præsertim pecunia de se sit indifferens ad alios usus, nam res moraliter considerata est, prout hic, & nunc constat esse moraliter determinatam ad prauum usum. Idem erit, si per vim defendatur, ne à Prælo religiosis, vel ministris eius capiat, quia est defensio iniusta, & quædam veluti apostasie conseruatio. De occultatione verò non est omnino idem, si secludatur positua vis, aut iniusta deceptio, quia, quod reliquum est, solum videtur esse negatiuum, ut non prodere Apostatam, vel non cogere illum, ut domo exeat, vel certè habere clausam ianuam domus, vel cubuli, quamquam in hoc iam videatur esse positivus concursus, quod magis moraliter quam physice prudenter spectandum est, iuxta occurrentes circumstantias, & præsertim ex intentione; nam si id fiat, ut Apostata liber euadat, & vagetur, planè est cooperatio; si autem fiat solum ad tuendum honorem eius, ut cum minori dedecore, ac pena reducat ad monasterium in interiori foro, ut opinor, excusabitur à cooperatione, quanuis in exteriori præsumatur cooperari.

Negatiue dicimus cooperari illum, qui cum possit impedire Apostatæ exitum, vel commemoratio nem in sæculo, id facere negligit, necessarium autem est, ut in eo supponatur obligatio, alius non delinquet. Nam omisso non imputatur, nisi supposita obligatione, hæc autem obligatio duplex in præsentem esse potest, vna charitatis, alia officij, quæ ad iustitiam pertinet. Prior non sufficit ad propriam cooperationem, neq; ad incurrendam propriam malitiam apostasie, quia illud solum est peccatum contra charitatem, vel misericordiam. At verò posterior obligatio censetur sufficere ad positivam cooperationem, quia ille infert iniuriam religioni, non impediendo tale peccatum, & ideo illi imputatur nocumentum inde proueniens religioni, ac si positivè illud inferret, & ideo censetur moraliter cooperari. Et quanuis possit speculatiue controuerti, an ille propriè participet malitiam apostasie, quia non videtur in ea negligentia peccare contra votum, vel contra virtutem religionis, tamen & certum est peccare concurrente moraliter ad nocumentum religioni illatum, ac promiscue contra iustitiam, & probabilis est peccare contra virtutem religionis, quatenus illud nocumentum est rei sacræ, & contra personam sacræ, imò etiam dici potest contra votum, non quod habet Prælatus, v. g. negligens sic delinquens, sed quod habet subditus, & ipse tenetur ex iustitia illud custodire.

Alterà verò difficultas est, an huiusmodi cooperator teneatur ad aliud, quàm ad restitutionem non quidem respectu Apostatæ, quia scienti, & volenti non fit iniuria; sed respectu religionis, quæ graue nocumentum patitur, dum priuatur personâ, in quam habet dominium, & ius, & consequenter obsequijs, vel vtilitatibus eius, cuius nocumentum huiusmodi cooperator causa est, & maximè si fuerit excitator & inductor. Vnde consequenter videtur teneri ad restitutionem. Quod non solum deducitur ex eo, quod iam professus est, sed inducente ad exitum eum, qui iam professus est, ne etiam de impediendo, vel consulente alicui, ne ingrediat, vel profiteatur religionem, affirmari potest. Scetus in 4. d. 15. & ibi Maior q. 17. §. Quia hic. Palud. q. 2. art. 2. & ibi Gabr. q. 17. art. 3. dub. 1. Richard. art. 9. q. 4. ad 8. D. Antoninus 2. p. tit. 11. c. 2. §. 1. Syluest. 3. q. 1. vbi dicit esse opinionem non solum Richardi, & Scoti, sed etiam S. Thomæ, solum tamen non adducit, nec existimò S. Thomam alicubi